

---

## ETNOLOG JE SPET ETNOLOG (Uvodna beseda)

### ETHNOLOGIST IS AGAIN ETHNOLOGIST (Editor's preface)

---

Inja Smerdel

---

8

Odmaknili so se že tisti pomladni dnevi, ko sem sedala k pisanju svoje prve "urednikove uvodne besede". Misli, ki sem jih tedaj želela preliti na papir, je tesnobno poletje le še omedilo.

Hotela sem zapisati besede, ki bi bile le stvarne, nerazčustvovane; nikakršen razpoloženjski spis. Bojim pa se, da sem tu in tam vendarle malce skrenila. Živimo in poskušamo ustvarjati v času, katerega občutju se ne moremo popolnoma izmakniti. V tem svojem času in na tem slovenskem koščku Zemljine površine trenutno sanjamo mit o demokraciji. Oklepamo se iluzije o svobodi, a obenem trepetamo pred ne tako odmaknjeno senco novega starega totalitarizma. To, tudi svojo sanjo o svobodnosti življenja, mišljenja, ustvarjanja želim gledati z odprtimi očmi; kot človek in kot urednica, polna razumevanja za tiste pred menoj, ki takšne možnosti niso imeli (ali pa tistega, česar niso imeli, niso dojeli). Tako upam, da mi nikoli ne bo treba pisati (in da me nikoli ne bi zamikalo pisati) niti o antropoloških odlikah Nikole Pašiča, kot je to iz prepričanja počel prvi urednik Etnologa; niti o Ducejevem "modrem razumevanju usode našega naroda", kot se takemu zapisu v svoji prvi uvodni besedi verjetno ni mogel izogniti Etnologov drugi urednik; niti o Stalinovih besedah o končno

*Those spring days, when I first sat down to write this editor's preface, have come and gone. The thoughts which I began to set down on paper at that time have only been reinforced by the anxious events of the summer.*

*It was not my intention to write politically, nor to pen some kind of essay based on emotion. Thus I hope I have not digressed here and there. For the fact is that we are living and attempting to create in a time the atmosphere of which one can hardly ignore. At this time and on this Slovene piece of the Earth we are living the dream of democracy. We are clinging to the vision of freedom, even while we shudder before the not so remote shadow of the new/old totalitarianism. This, our dream of freedom of life, thought, and creativity, I want to regard with full awareness; as a person and as an editor with understanding for those who came before me who did not have such opportunities. Thus I hope that it will never be necessary for me to write (and I will never be tempted to write): neither of the anthropological features of Nikola Pašić (a leading Serbian politician during the time of the first Yugoslavia), as did the first editor of *Ethnologist*; nor of Mussolini's "wise understanding of the fate of our nation", as the second editor of *Ethnologist* probably could not avoid writing in his first introductory words; nor of Stalin's pronouncements on "science which is truly progressive" (under socialism), as the first editor of Slovene*

"resnično napredni znanosti, ki se ne zapira pred ljudstvom", kot je te in podobne besede moral ali želel povzeti prvi urednik Slovenskega etnografa na poti "v novo razdobje", in niti o "kaljenju naše etnološke vede v novih časih naše socialistične stvarnosti", kot je s to stvarnostjo le koketiral ali jo tudi podpiral njegov drugi urednik.

Naši znanstveni muzejski publikaciji preprosto želim, da bi bila revija muzeja, Slovenskega etnografskega muzeja, in revija znanosti, ki v njem domuje, etnologije. Politika, ta neizbrisljiva sestavina našega vsakdanjega življenja, naj bo v njej le možen predmet kake razprave in ne morda diktator revijine vsebinske zasnove ali celo njenega imena.

Z zadnjimi zapisanimi besedami sem se naposled le dotaknila bistvenega dela svojega uvodnega premišljanja, dialoga s preteklostjo. Kot potrditev njegove neizbežnosti si skoraj ad litteram izposojam prepričano misel Denisa Poniža, da je znanstveni (namesto po Poniževo umetniški) dvogovor z zgodovino edina garancija, da se napake ne bodo ponavljale in da jih ne bo prekril plašč molka. Do ene takih "napak" je prišlo nekega lepega dne spomladi leta 1948, ko je politika ukazala, da Etnolog, strokovna revija Etnografskega muzeja, poslej ne sme več izhajati s tem imenom, temveč le z drugim; in dobili smo Slovenskega etnografa. Stroka, ki sta ji resnico o preimenovanju zastirala na eni strani boleči "plašč molka" in na drugi strani nevedenje, danes tej svoji reviji vrača vzeto ime. Etnolog je spet Etnolog.

Želim pa, da bi ga sprejeli medse kot nadaljevanje, tako sedemnajstih letnikov priznanega starega Etnologa kot štiriintridesetih letnikov Slovenskega etnografa, sprva zelo in kasneje manj cenjene znanstvene publikacije s praznično zadnjo številko; kot kontinuiteto glasnika muzeja in stroke.

*Ethnographer had to or wanted to cite in writing about the path "to the new epoch"; also not of the "tempering of our ethnological science in the new times of our socialist creativity", as its second editor, either from conviction or coercion, penned.*

*I simply want our museum bulletin to be just that - the bulletin of the Slovene Ethnographic Museum, a scientific journal for ethnology. Politics, that ineffaceable element of our everyday life, should only be a possible subject of discussion, and not the dictator of the content or even the name of the journal.*

*With these lastly written words I have only touched on the essential task of my introductory reflections: a dialogue with the past. As an affirmation of its inevitability I almost ad litteram borrow from the declaration of the Slovene poet Denis Poniž, that a scientific (or artistic, according to Poniž) dialogue with history is the only guarantee that the mistakes of the past will not be repeated nor will they be covered with the cloak of silence. One of these "mistakes" happened one fine spring day in 1948, when politics dictated that Ethnologist, the professional journal of the Ethnographic Museum, could no longer be published under this name, but only under a different, new name. Thus we acquired Slovene Ethnographer. Now the profession which was veiled on the one hand by the painful "cloak of silence" and on the other, by ignorance, returns to its journal its former name. Ethnologist is again Ethnologist. Nevertheless I would like it to be accepted as a continuation of the 17 volumes of the well-known old Ethnologist as well as of the 34 volumes of Slovene Ethnographer, at first a highly and later a less valued scientific publication; as a continuation of the voice of the museum and the profession.*

*(In the ensuing Slovene text, the editor analyses some articles and some so far unknown written sources relating to the journal from those times, trying to illustrate what was happening then and to explain why).*

In zdaj zavrtimo skupaj časovni stroj ter začnimo enkrat tiho, hipotetično kramljanje in drugikrat stvaren, na dejstvih temelječ dvogovor z zgodovino. Smo v letu 1926, ko se je porajala prva številka Glasnika Kraljevega etnografskega muzeja v Ljubljani, Etnologa. Zanj sta bila zaslužna dva moža: dr. Niko Županič, urednik, "bivši minister in direktor" tega muzeja, in Stanko Vurnik, njegov kustos. Ob Etnologovi desetletnici je F. Kos o prvem napisal takole: "Etnolog je tesno povezan z Županičevim imenom, on ga je priklical k življenju in potem urejeval skozi vsa leta, on ga je propagiral in on mu je pridobil vse sotrudnike. V začetku skromno muzejsko glasilo se je razvijalo v važen faktor k proučevanju slovenske svojstvenosti (...) - postal je praktičen glasnik velike slovanske ideje njegovega urednika."<sup>1</sup> O drugem možu je precej pozneje spregovoril V. Novak kot o tistem izmed obeh, ki si je v resnici prizadeval za "proučevanje slovenske svojstvenosti", za raziskovanje slovenske ljudske kulture in ki je pomagal tako pri ustanovitvi kot pri izdajanju Etnologa v prvih letih. "Brez zagotovljenega Vurnikovega sodelovanja N. Županič gotovo ne bi bil mogel ustanoviti strokovnega časopisa, ki bi ne prinašal nič slovenskih prispevkov," je domislil V. Novak.<sup>2</sup> In če vzamemo v roke Etnologov prvi letnik, mu lahko le pritrdimo. Poleg Oštirjeve jezikoslovne razprave šteje ta kar štiri srbsko pisane prispevke (dva sta Županičeva!) in dva slovenska, oba Vurnikova. Podobno je tudi v naslednjih letnikih, tako da pritrjujem Novakovim ugotovitvam, da pomenijo prav Vurnikove razprave v prvih štirih letnikih Etnologa težišče tedanjih raziskovanj slovenske ljudske kulture; da se je znanstvena raven slovenskih prispevkov v njem po Vurnikovi smrti občutno znižala in da je do štirinajstega letnika, ko je postal Etnologov urednik R. Ložar, v njem skorajda popolnoma prenehalo sistematično proučevanje domačih etnoloških področij.<sup>3</sup>

Uganka pa mi ostaja prvi iz predstavljene dvojice, Belokranjec in svetovljan, Slovenec in Jugoslovian, bivši minister in znanstvenik, od leta 1921 upravnik "etnografičnega instituta" pri deželnem muzeju in od leta 1923 prvi direktor iz njega nastalega Kraljevega etnografskega muzeja, "prvi slovenski antropolog"<sup>4</sup>, pisec "znan v političnem in še bolj v znanstvenem svetu po svojih zgodovinskih, etnoloških in antropoloških delih o Jugoslovanih"<sup>5</sup>, urednik in končno (leta 1940) prvi profesor etnologije na filozofski fakulteti. Uganka mi je njegova teoretična misel ali morda zgolj preblisk, ki je botroval pri krstu muzejeve publikacije z imenom Etnolog.

Zakaj Etnolog? Glasnik Kr. etnografskega muzeja je dobil namreč tako ime v času, ko je njegov urednik in obenem direktor mlade ustanove zapisal, da je naloga muzeja, "da pospešuje *narodopisje*, antropologijo in zgodovino ljudske umetnosti".<sup>6</sup> In tudi ko je Vurniku, ne Županiču, v Etnologovi prvi številki steklo pero o novi publikaciji, jo omenja kot list, "ki mora postati matica *etnografskega*,

<sup>1</sup> F. K. Kos, Uvodna beseda v Etnolog X-XI, Ljubljana 1937-1939, str. neoznačena.

<sup>2</sup> V. Novak, Raziskovalci slovenskega življenja, Ljubljana 1986, str. 311.

<sup>3</sup> V. Novak, navedeno delo, str. 312.

<sup>4</sup> V. Novak, navedeno delo, str. 297.

<sup>5</sup> S. Vurnik, Niko Županič, Ob petindvajsetem jubileju njegovega znanstvenega in javnega delovanja, Etnolog I(1926/27), Ljubljana 1926, str. 144.

<sup>6</sup> N. Županič, Za slovenski narodni muzej, Etnolog I(1926/27), Ljubljana 1926, notranja stran zadnje platnice.

antropološkega in umetnostnofolklornega dela pri nas".<sup>7</sup> Besedo etnolog, termin, ki verjetno ni bil kar naključno izbran za ime temu "listu", in sorodne etnološki, etnologija pa je treba v vseh letnikih muzejevega glasnika iskati z lučjo. Tu in tam jih le najdemo. Na primer v Etnologovi prvi številki med Vurnikovim označevanjem Županičeve življenjske poti, na kateri naj bi ga v svet, na potovanja, že kot mladeniča vlekel "etnološki interes"; ali na primer v opisovanju njegovega znanstvenega dela, ko "leta 1912. proučuje tedaj v zgodovinskem in *etnološkem* svetu zelo aktualni problem Pelazgov".<sup>8</sup> Etnologijo so tedaj pri nas povečini pojmovali kot vedo o neevropskih ljudstvih, ali z besedami L. Erlicha iz tretje številke Etnologa, kot vedo "o kulturi primitivnih ali nepismenih narodov".<sup>9</sup>

Zakaj torej ime Etnolog za znanstveno publikacijo, katere namen ni bil objavljane izsledkov o kulturi neevropskih ljudstev, za revijo, ki je hotela postati "matica etnografskega, antropološkega in umetnostnofolklornega dela pri nas"? Ali se Županiču morda lahko zahvalimo za mišljenjsko konceptualno širino, kakršna je na primer štirideset let pozneje vodila snovalce *Ethnologie Europaeae*<sup>10</sup>, ko so si naložili nalogo, da bi s to revijo "rušili ovire", ki razmejujejo raziskave evropskih ljudstev od t.i. splošne etnologije, od raziskav neevropskih ljudstev? Kdo ve. Županičeve uganke v mojem hipotetičnem kramljanju ne bomo do konca rešili. In ker je tistega 1926. leta dal muzejevi strokovni publikaciji ime, ki smo ga etnologi danes veseli, raje stopimo v čas, v katerem ga je moral muzejev glasnik izgubiti, da bi lahko še naprej izhajal.

Vedeli smo, da je Slovenski etnografski muzej začel leta 1948 izdajati revijo Slovenski etnograf, "nov časopis" (ustanovljen takoj po osvoboditvi)<sup>11</sup>, ki "nasledi predvojno revijo Etnolog"<sup>12</sup>. Prebrali smo lahko, da "so z etnografskim muzejem vsi slovenski etnologi dobili spet svoje glasilo in nadomestilo za Etnologa, ki je usahnil ob koncu druge svetovne vojne"<sup>13</sup>, da je bil Slovenski etnograf "nadaljevanje ali bolje prenovitev osrednjega slovenskega strokovnega glasila"<sup>14</sup> in leta 1990 smo lahko razbrali tudi nekaj resnice o pravih peripetijah ob "koncu" Etnologa in "začetku" Slovenskega etnografa (iz zapisa pogovora M. Stanonik in N. Križnarja z M. Matičetovim).<sup>15</sup> Milko Matičetov nam je to resnico povedal že pred leti (leta 1962), le da mu nismo znali tenko prisluhniti, ko jo je,

<sup>7</sup> Kr. etnografski muzej v Ljubljani, njega zgodovina, delo, načrti in potrebe, Etnolog I(1926/27), Ljubljana 1926, str. 143. (*Nepodpisano*, pisec teh vrstic kot tudi nepodpisanih poročil v prvih štirih letnikih Etnologa je bil po mnenju V. Novaka S. Vurnik. O tem V. Novak, v navedenem delu, str. 308.)

<sup>8</sup> S. Vurnik, Niko Županič, Ob petindvajsetem jubileju njegovega znanstvenega in javnega delovanja, Etnolog I(1926/27), Ljubljana 1926, str. 146.

<sup>9</sup> L. E. (Erlich), Razvoj etnologije in njene metode v zadnjih desetletjih, Etnolog III, Ljubljana 1929, str. 114.

<sup>10</sup> Beseda uredništva na notranji strani platnic revije *Ethnologia Europaea* I, Paris 1967.

<sup>11</sup> V. Novak, navedeno delo, str. 342.

<sup>12</sup> I. Slavec, Težnje v povojni slovenski etnologiji. Zbornik 1. kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov I, Rogaška Slatina 5.-9.10.1983, Knjižnica Glasnika SED 10/1, Ljubljana 1983, str. 165.

<sup>13</sup> B. Kuhar, Ob dvajsetletnici Slovenskega etnografa, SE XX/1967, Ljubljana 1968, str. 3.

<sup>14</sup> M. Matičetov, Slovensko etnografsko društvo, SE XI/1958, Ljubljana 1958, str. 7.

<sup>15</sup> Pogovor z dr. Milkom Matičetovim (nadaljevanje in konec), Transkribiral in za objavo uredil N. Križnar, Glasnik SED 30/1-4, 1990, Ljubljana 1991, str. 12.

RAVNATELJSTVO ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI .

165/  
Št. ~~165~~/45.

V Ljubljani, dne 26. maja 1945.

**Predmet:** Poročilo o stanju  
Etnografskega muzeja.

E t n o g r a f s k i m u z e j je nameščen v prostorih poleg Narodnega muzeja. Ustanovljen je bil l. 1921. Za prvega ravnatelja je bil imenovan dr. Niko Županič, za njim je prevzel ravnateljske posle v zastopstvu dr. Rajko Ložar l. 1940, kateri je bil imenovan za ravnatelja Etnografskega muzeja l. 1944. Od 7. maja 1945 je odsoten in se do sedaj ni vrnil.

Poleg tega je bil nastavljen v Etnografskem muzeju kustos - asistent dr. Fran Kos, ki je bil nedavno prideljen kot uradnik k Jugoslovanskemu poslaništvu v Londonu.

Ostalo osebje Etnografskega muzeja:

1. Maksim Gaspari restavrator,
2. Drago Vahtar preparator,
3. Božidara Pirkovič pisarniška uradnica,
4. Frančiška Furlan služiteljica.

Ker ni znano ali se bo odsotni ravnatelj dr. R. Ložar vrnil v službo, bi bilo potrebno, da se imenuje v E t n o g r a f s k e m m u z e j u nov ravnatelj, odnosno začasni upravnik z znanstveno - etnološko kvalifikacijo.

Namesto bivšega kustosa Dr. Fr. Kosa pa bi bilo morda uместno nastavit i . uradniško pripravnico iz etnografske stroke, odnosno 1 asistentko, absolventko Srednje tehnične šole, ki bi bila poznavalka tekstilnih izdelkov in zmožna strokovnih del, restavratorica vezenin itd.

Etnografski muzej ima nalogo, da zbira in obdela slovensko narodopisno gradivo, ki je najizrazitejše bistvo naroda. Sedaj je večina zbirke Etnografskega muzeja spravljena v zaklonišču, katera se bo predvidoma čimprej zopet obnovila v razstavnih prostorih. Za ta namen bo potrebno, da nam dodeli Ministrstvo prosvete nekaj delovnih moči, morda iz vrst zanesljivih vojnih ujetnikov. Poleg te ureditve je v prvi vrsti potrebno, da se dovoli prevoz narodopisnega blaga, katero je spravljeno na Gorenjskem iz zbirke Otona prof. Grebenca. Etnografski muzej ima tudi svojo lastno strokovno knjižnico. Ravnateljstvo Etnogr. muzeja izdaja periodičen časopis "Etnolog".

Za upravo Etnografskega muzeja :

*M. Gaspari*

Delegat Ministrstva prosvete



ETNOGRAFSKI MUZEJ V  
LJUBLJANI.

Štev. 255/45

Ljubljana, 3. decembra 1945.

Tovariš

Vinko M ö d e r n d o r f e r  
referent pri Ministrstvu za prosveto

Ljubljana.

Etnografski muzej v Ljubljani namerava novi letnik svojega glasila "Etnologa" posvetiti koroškemu in primorskemu narodopisju. Obračamo se med drugim tudi na Vas, ki ste doma v koroškem narodopisju kot malokateri pri nas, ter Vas prav lepo prosimo, da bi nam do 15. januarja poslali kak primeren prispevek. Pripominjamo, da so nam predvsem dobrodošli taki članki, ki obravnavajo vsa poglavja ali pa vsaj kak poseben samostojen del koroškega narodopisja ter prikazujejo njih slovenski narodopisni značaj. Naravno, da bi bili veseli, če bi kdo ob tej priliki odgovoril Graberju, ki je zapisal v svojih narodopisnih knjigah (n.pr. v Volksleben in Kärnten) nekaj neutemeljenih, zelo tendenčnih trditev. - Glede obsega članka bi se naknadno ustмено domenili.

V nadi, da se boste odzvali naši prošnji, Vas pozdravljamo

SMRT FAŠIZMU - SVOBODN MURODU!

Za Etnografski muzej:



v.d. ravnatelja

skrito v oklepaju, zapisal: "(Kaj nam 'Etnolog' pomeni, bo na kratko najlepše povedano, če izdam, da smo takrat, ko se je rojeval 'Slovenski etnograf I', pravzaprav ves čas govorili o njem kot o 'Etnologu XVIII'.)"<sup>16</sup> Vendar odgovorov na vprašanja, kdaj, kako in zakaj je morala znanstvena publikacija Etnografskega muzeja spremeniti svoje izvorno ime, doslej še nismo imeli.

Moje navajanje povečini neznanih stvarnih podatkov (iz Arhiva SEM-a) o tistem, kar se je dogajalo v prvih treh letih po drugi svetovni vojni do datuma, ko je izšel Slovenski etnograf, danes ni ne junaštvo ne odpiranje ran. Je potreba, ki ji čas omogoča uresničenje. Lepo je rekel Ivo Andrić, da je zgodovina smiselna in upravičena, če razsvetljuje pot današnjim ali jutrišnjim generacijam, in ne morem, da mu ne bi pritrnila.

14 Zadnja številka Etnologa, ki jo je uredil Županič, je bila XIII. (Ljubljana 1940). Izjemoma je nosila dolg podnaslov: Glasnik etnografskega društva, etnografskega muzeja in etnološkega seminarja na univerzi v Ljubljani. "Redakcija in uprava" sta se namreč tisto leto, obenem z urednikom, preselili na univerzo, v seminar za etnologijo, na Županičevo novo delovno mesto. S XIV. številko (Ljubljana 1942) je bil Etnolog znova le glasnik etnografskega muzeja, pod uredništvom njegovega drugega direktorja dr. Rajka Ložarja. Njej so v vojnih letih sledile še tri. Zadnja, XVII., letnik 1944, je izšla malce pred koncem vojne, aprila 1945.

26. maja 1945 je Maksim Gaspari, delegat Ministrstva prosvete, v poročilu o stanju Etnografskega muzeja napisal: "Ravnateljstvo Etnogr. muzeja izdaja periodičen časopis ETNOLOG."<sup>17</sup> Etnolog je tako vojno preživel. Njegova nova urednika, glavni urednik in direktor muzeja Boris Orel in sourednik in kustos Milko Matičetov, sta prevzela skrb za solidno publikacijo, v katero so v Ložarjevem času pisala tehtna slovenska znanstvena peresa. Začela sta snovati XVIII. številko Etnologa in ji iskati sodelavce. Iz Orlovega pisma V. Möderndorferju, leta 1945 sicer referentu pri Ministrstvu za prosveto, vendar človeku, ki je bil "doma v koroškem narodopisju kot malokateri pri nas", razberemo, da naj bi bil novi letnik posvečen "koroškemu in primorskemu narodopisju".<sup>18</sup>

Prišlo je leto 1946. 5. januarja so Ministrstvu za prosveto oz. njegovemu odseku za umetnost in muzeje v Etnografskem muzeju napisali poročilo o svojem delu v decembru minulega leta. V rubriki ETNOLOG je bilo zapisano:

"Izmed narodopiscev in drugih znanstvenikov, povabljenih k sodelovanju, so se obvezali za novi letnik Etnologa prispevati članke sledeči:

F. Marolt, Gibni in zvočni folklor Koroške

Dr. Ilešič, Sintetični članek o koroških naseljih

Kotnik, Koroški narodopisci

Prof. Oštir, Nekaj iz koroškega ali primorskega jezikoslovja

Vilko Novak, Slovensko Porabje (narodopisno)

France Bezljaj, Narodopisna drobtinica iz Benečije ali Rezije

Matičetov, Narodopisje na Primorskem (študija in gradivo)

<sup>16</sup> M. Matičetov, Imeli smo jih - ni jih več, SE XV / 1962, Ljubljana 1962, str. 7.

<sup>17</sup> Arhiv Slovenskega etnografskega muzeja (SEM) v Ljubljani, fasc. 1945, dop. št. 165/45.

<sup>18</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1945, dop. št. 255/45.

Boris Orel, Kar je alpsko, še ni nemško  
 dr. Niko Zupanič, V spomin Šašlju  
 V. Bohinc, V spomin dr. J. Rusu.<sup>19</sup>

11. septembra 1946 pa lahko v Orlovem dopisu beograjskemu profesorju T. Vukanoviću, ki je želel v muzejevi publikaciji objaviti svoj članek, že preberemo, "da bo Etnolog izšel drugi mesec, vsekakor pa še to leto".<sup>20</sup>

Le poldrugi mesec pozneje je Orel v dopisu Ministrstvu za prosveto, oddelku za kulturo, zapisal o predmetu Izdaja znanstvenih publikacij našega muzeja v letu 1947: "V letu 1947 namerava Etnografski muzej v Ljubljani izdati sledeči znanstveni publikaciji:

- a) ETNOLOG, glasilo Etnografskega muzeja letnik XIX.
- b) Slovensko narodopisno gradivo, II. letnik.<sup>21</sup>

A med tem, ko sta sourednika Orel in Matičetov že načrtovala Etnologovo XIX. številko, se je pri osemnajsti prvokrat zapletlo. Kako, se poučimo v Orlovem pojasnilu, poslanem avtorju razprave Problemi i zadaci etnologije južnih Slovena, T. Vukanoviću: "Seveda smo sklenili, da to Vašo razpravo priobčimo še v tem letošnjem Etnologu, prvem letniku po osvoboditvi. Medtem pa so se glede izdajanja Etnologa pojavile zapreke, o katerih ne vemo, če nam jih bo mogoče odstraniti še letos. Še pred prejemom Vaše razprave smo namreč poslali po Ministrstvu za prosveto Agitpropu v pregled vse razprave in članke, namenjene za ta prvi letnik Etnologa. Do danes nam Agitprop poslanih razprav še ni vrnil in tako ne vemo, ali bomo sploh mogli še letos izdati revijo, zlasti še, ker nas loči od konca leta dober mesec."<sup>22</sup>

Glavni urednik se je ob zapletu takoj odzval s prošnjo, "da bi energično podvzeli vse korake, ki so potrebni, da se rokopisi najdejo". Dopis o predmetu Izguba rokopisov za XVIII. letnik Etnologa in I. letnik Slov. narodopisnega gradiva je poslal kar trem naslovom na Ministrstvu za prosveto (Odseku za umetnost in muzeje, Oddelku za kulturo in Kontrolnemu oddelku) in tov. Dušanu Pirjevcu, tedaj delegatu Ministrstva za zunanje zadeve pri Predsedstvu VLRŠ (prej šefu Agitpropa). O vsem, kar se je leta 1946 "izgubilo" in o zgodbi zapleta priča četrti, na teh straneh objavljeni faksimile dopisa (4.a, b).

Navkljub sprva neuspelemu iskanju sourednika nista umolknila. Ob vztrajnem opominjanju pristojnih oblastnikov sta stopila v leto 1947. "Ponovno se Vam priporočamo glede rokopisov ETNOLOGA, da bi se z novim letom 1947. ta neprijetna zadeva lahko premaknila z mrtve točke," je le nekaj dni po Silvestrovem (10. 1. 1947) pisal Orel Dušanu Pirjevcu - Ahacu.<sup>23</sup>

In končno, 28. januarja 1947, si z olajšanjem preberemo sporočilo Kontrolni komisiji pri Predsedstvu vlade LRS, oddelku za prošnje in pritožbe, v katerem Orel preklicuje zadnjo pritožbo muzeja ob izgubi rokopisov (z dne 17. 1. 1947), ker so se ti med tem "našli na Znanstvenem institutu, kamor jih je dostavila

<sup>19</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1946, dop. št. 7/46.

<sup>20</sup> Prav tam, dop. št. 159/46.

<sup>21</sup> Prav tam, dop. št. 189/46.

<sup>22</sup> Prav tam, dop. št. 217/46.

<sup>23</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1947, dop. št. 16/47.

<sup>24</sup> Prav tam, dop. št. 42/47.



Štev. 217/46

Ljubljana dne 20. novembra 1946.

Gospod

TATUMIR VUKANOVIĆ,  
univ. profesor,BEOGRAD.

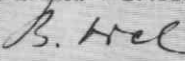
Molerova 88/II.

16

Sporočamo Vam, da smo že pred nekaj tedni prejeli Vaše delo: **PROBLEMI I ZADACI ETNOLOGIJE JUŽNIH SLOVENA**, pa Vas prosimo, da nam izvolite oprostiti, ker se Vam nismo tako dolgo javili. Predvsem Vam moramo sporočiti, da nam Vaša razprava ugaja in to zaradi tega, ker je prva načela problemzetnologije naših narodov na način, ki ustreza sočasni stvarnosti v naši demokratični državi. Seveda smo sklenili, da to Vašo razpravo pričbimo še v tem letošnjem Etnologu, prvem letniku po osvoboditvi. Meštem pa se se glede izdanja Etnologa pojavile zapreke, o katerih ne vemo, če nam jih bo mogoče odstraniti še letos. Še pred prejemom Vaše razprave smo namreč poslali po Ministertvu za prosveto Agitpropu v pregled vse razprave in članke, namenjene za ta prvi letnik Etnologa. Do danes nam Agitprop poslanih razprav še ni vrnil in tako ne vemo, ali bomo sploh mogli še letos izdati revijo, zlasti še, ker nas loči od konca leta dober mesec. Zato Vas prosimo, da pustite Vaš rokopis še nekaj časa pri nas, vsaj toliko časa, dokler se zadeva glede izdanja Etnologa ne pojasni. Vsekakor nameravamo, ako ne letos, pa prve mesece drugega leta izdati Etnolog in Vašo razpravo v tem Etnologu tudi objaviti. V primeru pa, da bi Vi imeli možnost svoje delo objaviti drugje, nam izvolite sva to sporočiti, da Vam rokopis vrnemo. Seveda bi mi tedaj reflektirali na kratek izvleček bistvenih vprašanj in dognanj iz Vašega članka, kar pa bi Vam se naknadno sporočili.

Vljudo Vas prosimo, da nam oprostite, če možnost izida Etnologa v letošnjem letu še ni jasna, ker nikakor ni naša krivda, ter Vas v tem le. o pozdravljamo.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Za ravnateljstvo  
ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI:
  
v.d. ravnatelja

obenem z raznim drugim gradivom Propagandna komisija pri IOOF".<sup>24</sup> Meseca marca (21.3.) leta 1947 je Orel že zaprosil Upravo državnih grafičnih podjetij Slovenije, naj bi muzeju "določili eno izmed ljubljanskih tiskarn, kateri bi drugi mesec lahko izročili v tisk zgoraj imenovani publikaciji: a/ ETNOLOG, 500 izvodov à 10 pol, b/ Slovensko narodopisno gradivo, 500 izvodov à 10 pol".<sup>25</sup>

Ko je že kazalo, da vse lepo teče, je prišel avgust in z njim nov zaplet, tokrat finančen. O njem priča pismo profesorju Vukanoviću (18. avg. 1947), v katerem se mu Orel opravičuje za čakanje v negotovosti glede objave njegove razprave. "Danes Vam pa lahko javljamo, da smo končno izposlovali za izdajo Etnologa nekaj kredita. Ker pa je ta znesek za letos zelo majhen, bomo morali izdati Etnolog v skrčenem obsegu ter tako trenutno ne vemo, kaj vse bomo mogli tiskati."<sup>26</sup> 21. oktobra 1947 pa, že spet iz pisma T. Vukanoviću, izvemo, da je muzej šele pred nekaj dnevi dobil obvestilo Glavne direkcije grafične industrije LRS, "da je izdajo Etnologa stavila v svoj delovni načrt radi prezaposlenosti tiskarn šele za prvo četrtletje prihodnjega leta".<sup>27</sup> Pa verjetno ni šlo le za pomanjkanje denarja in prezaposlenost tiskarn. Preverjanja kar ni hotelo biti konec. O tem priča zelo zgovoren Orlov dopis V. Jeršku, tehničnemu vodji Glavne direkcije grafične industrije, z dne 30. decembra leta 1947: "S sledečim Vam vljudno sporočam, da sem danes v Vaši odsotnosti izročil tov. Ovseniku mapo z rokopisi in ilustracijami za Etnolog, znanstveno glasilo našega muzeja. Tov. Ovseniku sem že pred nekaj tedni tudi izročil dopis, s katerim Ministrstvo za prosveto izraža potrebo, da se tiska Etnolog. Ta teden je Ministrstvo za prosveto, oddelek za kulturo, podrobno pregledalo vse rokopise ter njih tisk odobrilo. O tem je bil obveščen tudi tov. Bogdan Osolnik, pomočnik ministra, ki je kot član Agitpropa, rokopise odobril."<sup>28</sup> Etnolog je tako v zadnjem tednu 1947. leta, še vedno živ, dobil svoj drugi blagoslov.

V istem tednu je Etnografski muzej prejel predračun (37.775.- din) Tiskarne Ljudske pravice "za natisk 500 izvodov 'Etnolog'"<sup>29</sup> in ga očitno tudi plačal. Devetega marca 1948 namreč lahko preberemo v proračunskem načrtu za II. tromesečje (ki ga je muzej poslal računsko-tehničnemu odseku Ministrstva za prosveto): "Din 10.000.- s tem zneskom nameravamo kriti vse preostale stroške za tiskanje Etnologa, ki smo ga plačali že lansko leto."<sup>30</sup>

Osmega dne tistega marca 1948 je Orel zapisal v svoj dnevnik: "Klical k pom. ministra O. Stepišniku: Etnolog gre v tiskarno! Torej vprašanje rešeno, k temu pomagala kritika v Slov. por. od 7.t.m."<sup>31</sup> Omenjene kritične besede, "vprašanje etnografsko - folklornega tiska", je Orel vpletel v svojo oceno Novakove knjige Ljudska prehrana v Prekmurju. Njen zadnji stavek, ki spomni na muzejevo publikacijo, se glasi: "Med tem pa Etnografski muzej v Ljubljani, naša centralna

<sup>25</sup> Prav tam, dop. št. 109/47.

<sup>26</sup> Prav tam, dop. št. 287/47.

<sup>27</sup> Prav tam, dop. št. 363/47.

<sup>28</sup> Prav tam, dop. št. 472/47.

<sup>29</sup> Prav tam, dop. št. 475/47.

<sup>30</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1948, dop. št. 105/48.

<sup>31</sup> B. Orel, Delovni dnevnik EM, Od 7.I.1946 do 30.VII.1953, Arhiv SEM v Ljubljani, RA 127.

Štev. 24/47

Ljubljana dne 17. januarja 1947.

Predmet: Izguba rokopisov za  
XVIII. letnik Etnologa in  
I. letnik Slov.narodopisnega  
gradiva.

## KONTROLNA KOMISIJA

pri Predsedstvu vlade L R S ,  
oddelek za prošnje in pritožbe,

L j u b l j a n a .

Prve dni septembra pr.l. smo tov. dr. Stanetu Mikužu, Šefu  
odseka za umetnost in muzeje (Ministrstva za prosveto), izročili v  
3 mapah večje število razprav in gradiva v rokopisih za XVIII. letnik  
Etnologa, glasila našega muzeja, in I. letnik Slovenskega narodopisne-  
ga gradiva in sicer:

a/ V mapi "Etnolog" XVIII:

Boris Orel: Uvoznik  
" " " " : Etnografski muzej v stari in novi Jugoslaviji  
Milko Matičetov: Pregled narodopisja zapadnih Slovencev  
Svetozar Ilšič: Oblike zemljinske razdelitve na Koroskem  
Vilko Novak: Narodopisni zbiraj Slovenskega porabja  
Siko Zupanič: Spomin Ivana Šešlje  
Vilko Novak: Avgust Pavel  
Siko Zupanič: Problem pokoljenja prvobitnih svetov  
Kronika: Delo Etnografskega muzeja v letu 1945-1946

b/ V mapi "Slov.narodopisno gradivo" I. letnik

Francs Bezljaj: Ljudski pevci iz tera /Kerija/  
Ivan Trnko: O kentspatskih Slovencih  
Milko Matičetov: Slovensko narodopisno gradivo v Osterreichu  
novi "La vita in Trieli"  
Andrej Bušnič: Narodopisne drobtine z zapadne meje  
G.B. Černobil: Lepovski x B. de Courtenay  
G. Brusini: Kerijanski izmailenci v 16. stoletju  
G. Brusini: Puč v Polka na Pivki  
Josip Šušelj: Pravne starostnosti iz noča na Koroskem

c/ V posebni tretji mapi:

Dr. I. Grafenauer: Razprava o slovenski pripovedni pesmi  
"Spokorjeni gračnik"

Kakor je iz naslovov navedenih razprav razvidno, bi bila  
oba letnika to je Etnolog in Slovensko narodopisno gradivo, posvečena  
naši obsejnim pokrajinam, da bi tako tudi naš muzej prispeval k čim  
uspešnejši rešitvi vseh teh za naš narod naš vse važnih obsejnih vpra-  
šanj.

Vse te mape z rokopisi je tov. dr. Mikuž oddal tedanjemu Šefu  
Agitpropa tov. Dušanu Pirjevca v pregled. Ko je pretekel od tega dober  
mesec, smo tovariša Janeza Logarja, načelnika oddelka za kulturo, in  
pa tov. dr. Mikuža povprašali, ali je Agitprop rokopise že pregledal in  
vznil, kajti bil je že skrajni čas, da jih izročimo tiskarji v tisk.  
Ker od tovarišev na Ministrstvu za prosveto nismo prejeli pozitivnega  
odgovora, smo se obrnili ko tov. Dušanu Pirjevca zamaga ter ga povpra-  
šali, kako je s pregledom teh rokopisov. Zelo smo se začudili, ko nam  
je tov. Dušan Pirjavec odgovoril, da se mu zdi, da je vse te mape z

rokopisi že vrnili Ministrstvu za prosveto. O tem smo nato takoj obvestili tov. Logarja, pozneje pa tudi tov. dr. Mikulža, ki pa sta nam oba izjavila, da rokopisov nista prejela in jih tudi nimata ter da so se najbrže založili v Agitpropu, kar da bi bilo verjetno, ker je ravno tedaj menjal tov. Pirjevec svoje službeno mesto. Tov. Pirjevec, do katerega smo se zopet obrnili in mu pojasnili zadevo, je bil tako ljubezniv, da je našemu tov. Matičetu dovolil, da je skupno s tov. uradnico pri Agitpropu pregledal vso pisarno, toda rezultat tega pregleda je bil žal negativen. Rokopisi so se torej nekje izgubili, oziroma založili in vse do danes niso najdeni.

Spričo tega je ravnateljstvo našega muzeja seveda v hitro težkem in koščljivem položaju, kajti za izgubljene rokopise odgovarja njih avtorjem in to tem bolj, ker so sed rokopisi tudi unikati. Tak dragocen unikat je na priliko rokopis tov. Bezlaža s folklornimi zapiski iz Rezijske, Tere in od Nadiže. Zapiski so dialektološki v diakritični transkripciji. Cela zadeva je v zadnjem času postala za nas skrajno mučna zaradi tega, ker se je izguba rokopisov obznavala na sestanku sindikalne podružnice na muzejskih ustanovah in je našla svoj odmev na muzejskem štendišu. Iznešen je bil predlog, da naj bi se ta zadeva kot primer površnosti in neozornosti predala ljudskemu tožilstvu na naših ustanovah. Ravnateljstvo Etnografskega muzeja je v tej zadevi s svojimi dopisi energično interveniralo pri Ministrstvu za prosveto (odsek za umetnost in muzeje, oddelek za kulturo, kontrolni oddelek) in pri tov. Dušanu Pirjevcu, toda vse do danes so vse te pisarne in pa štavilne ustne intervencije ostale žal brez uspeha.

Spričo tega se obračamo na Vas z nujno prošnjo, da bi celo zadevo temeljito preiskali in podzeli vse korake, ki so potrebni, da se rokopisi najdejo in tako cela zadeva končno likvidira.

V tem pričakovanju Vas pozdravljamo:

OMBT PAŠIZMU - SVOBODO ZAKONU I

Za ravnateljstvo  
ETNOGRAFSKEGA MUZEJA IN ZA URADNIŠTVO ETNOLOGA  
IN SLOVENSKEGA NARODNOPISNEGA GRUPIVA

Kustos

etnografska ustanova, vse do danes še ne izdaja svojega znanstvenega glasila, dasi ga ima že dalje časa pripravljene za tisk.<sup>32</sup>

Te besede so bile morda zadnje v papirnatem in drugačnem boju za Etnologa. Dne 15. marca 1948 je sicer še jasen zapis v Orlovem dnevniku, da je "Etnolog" v tiskarni, že za naslednji dan, 16. marca, pa beremo: "Razgovor o bodočem letniku 'Etnograf'".<sup>33</sup> Istega dne je Orel pisal tudi Vukanoviću, "da je ETNOGRAF, kakor se bo od zdaj naprej imenoval naš časopis za slov. etnografijo in folkloro, ta teden šel naposled v tisk."<sup>34</sup> In končno, 23. marca 1948, nam urednikov dnevnik sporoči, da je "Slovenski etnograf" v tiskarni, pričeli ga staviti.<sup>35</sup> Izšel je sredi julija, s prispevki, izmed katerih jih je bilo nekaj v davno izgubljeni mapi z imenom Etnolog XVIII in nekaj v mapi Slovensko narodopisno gradivo, I. letnik.<sup>36</sup>

20

Moreče, mar ne? Med 15. marcem, ko smo še imeli Etnologa, in med 16. marcem, ko zasledimo drugo ime zanj, je le ena noč in nobenega lista in zapisa na njem, ki bi nam povedal, zakaj. Bil naj bi le glas in ukaz. Ustno izročilo pravi, da je bil Ziherlov<sup>37</sup>; Ziherlov, ali pa enega izmed njegovih kloniranih odmevov. Saj "v Ljubljani je bilo poleg njega vrhovnega še malih Ziherlov še kaj, ki so bili glasniki njegovi", se spominja tistega časa Matičetov. Ni mi do tega, da bi o tistem času nanizala še več besed. Dovolj jih je bilo in ostale bodo. Da pa bi dobesedno otipali vzdušje tistih let, naj citiram še kar je zapisala Neda Pagon o "času nabitem s strahom in pogumom, z razočaranjem in prav tolikšnim strahom pred razočaranjem in s strahom tudi pred pogumom, prepolnem tudi neizrečenega in neizrekljivega, gostobesednega molka kričeče pozabe".<sup>38</sup>

Ob vsem, kar se je tedaj godilo, je bila politična eksekucija imena Etnolog malenkost. Vsaj publikacija, ki med vojno ni ubogala zapovedi o kulturnem molku, je preživela. Motiv te delne eksekucije je že dolgo znan. Kar še poraja vprašanja, pa je dolgost agonije in potem trenutek konca, kljub vsem opravljenim pregledom in dovoljenjem. Zakaj šele leta 1948, in ne pet- ali šestinštiridesetega? Kar se na videz zdi nesmiselno, morda le ima neki pomen in razlago. Morda jo kaže iskati primerjalno, v sočasni družbeni degradaciji sestrške folklore, ko so prej hvaljeno domačo dediščino, ki naj bi ljudstvo

<sup>32</sup> B. Orel, Vilko Novak, Ljudska prehrana v Prekmurju, Slovenski poročevalec, 7.III.1948, str. 6.

<sup>33</sup> B. Orel, Delovni dnevnik EM, Od 7.I.1946 do 30.VII.1953, Arhiv SEM v Ljubljani, RA 127.

<sup>34</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1948, dop. št. 118/48.

<sup>35</sup> B. Orel, Delovni dnevnik EM, Od 7.I.1946 do 30.VII.1953, Arhiv SEM v Ljubljani, RA 127.

<sup>36</sup> Prim. faksimile št. 4.a in št. 10.

<sup>37</sup> Boris Ziherl tedaj ni služboval v Ljubljani. Leta 1948 (in pozneje) je živel v Beogradu, vendar je prihajal v Ljubljano in bil povezan s političnim življenjem v Sloveniji. Od oktobra 1947 je bil v službi kot član uredniškega odbora časopisa Za trdni mir, za ljudsko demokracijo, ki ga je v Beogradu izdajal Informbiro. Pred tem je delal v agitpropu CK KPJ, od maja 1946 do junija 1947 pa je bil predsednik Komiteja FLRJ za šolo in znanost. Njegova naloga je bila poleg drugega tudi "voditi znanstvene ustanove in založniška podjetja". Glej: L. Čarni, Boris Ziherl v prvem povojnem obdobju, Boris Ziherl, Zbrana dela III, ZRC SAZU, Inštitut za marksistične študije, Ljubljana 1986, str. 11-15.

<sup>38</sup> N. Pagon, Vzdušje časa, Boris Ziherl, Zbrana dela V, ZRC SAZU, Filozofski inštitut, Ljubljana 1989, str. 6.



ustvarjalno navdihovala, preimenovali v nazadnjaško coklo napredka.<sup>39</sup> Kljub 1948., informbirojevskemu letu kaže, da je bil vzor, ki so mu morali ljudje slediti na poti napredka, na cesti v svetlo prihodnost, sovjetski. In šlo je tudi za nekulturno, tedaj dozorelo prepričanje, da "je treba vse znova, staro uničiti".

Etnolog, preimenovan<sup>40</sup> v Etnografa in potem v Slovenskega etnografa, je ta idejni in stvarni vandalizem, kot že rečeno, vsaj preživel in je izšel. Kaj je to pomenilo za tiste čase, izpričuje pismo, ki ga je Orlu 9. julija 1948 pisal Milovan Gavazzi. V njem pravi: "G. Matičetov nam je kazivao i o ozbiljnom napredovanju 'Slovenskega etnografa' - hvala Bogu, da se bar on pomakao! Jer kod nas još sve spava. Ne znam zapravo ni kada će 'Zbornik' akademije moći početi ponovnim izlaženjem."<sup>41</sup> Slovenski etnograf I naj bi bil celo "v Jugoslaviji prva periodična etnografska publikacija po osvoboditvi" in že čez nekaj let "ji je v znanstvenem svetu širom po Evropi priznana solidna znanstvena cena".<sup>42</sup>

Štev. 109/47 Ljubljana dne 21. marca 1947.

Uprava državnih grafičnih podjetij  
S l o v e n i j e , L j u b l j a n a .

V mesecih april-junij letošnjega leta namerava Etnografski muzej v Ljubljani z dovoljenjem Ministrstva za prosveto izdati sledeči znanstveni publikaciji:

a/ ETNOLOG, 500 izvodov à 10 pol.,  
b/ SLOVENSKO NARODOPISNO GRADIVO, 500 izvodov à 10 pol.

Prosimo Vas, da bi nam določili eno izmed ljubljanskih tiskarn, kateri bi drugi mesec lahko izročili v tisk zgoraj imenovani publikaciji. Pripominjamo, da smo naše potrebe glede papirja za ti dve publikaciji javili lansko leto Tiskovnemu uradu pri Predsedstvu vlade LRS in sicer po Ministrstvu za prosveto LRS.

V Vašo informacijo vam sporočamo, da nam je doslej tiskala Etnolog bivše Učiteljske tiskarne, ki je lahko tiskala dialektološko gradivo v znanstveni transkripciji. Ker naš bodoči Etnolog vsebuje precej takega gradiva, vas prosimo, da bi pri določitvi tiskarne blagovolili to upoštevati.

Srta fašizmu - svobode naroda !

Ravnateljstvo  
ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI

*B. Mel*  
v.d. ravnatelja

5.

<sup>39</sup> Glej: M. Stanonik, Blišč in beda slovstvene folklore, Naši razgledi XXXVIII, št.22, Ljubljana 1989, str. 652.

<sup>40</sup> Surednika Orel in Matičetov glede imena nista imela prav velike izbire. Etnolog ni smel biti. Ime, ki bi bilo izpeljano iz narodopisja, verjetno tudi ni moglo priti v poštev, saj je delo s tem izrazom v naslovu, tj. Narodopisje Slovencev, prav tako kot Etnolog prekršilo zapovedani kulturni molk. Preostala jima je, kot etnografoma iz etnografskega muzeja, etnografija. In prvo preimenovanje, prva tako logična misel je verjetno bila, naj bo namesto Etnologa Etnograf.

<sup>41</sup> Arhiv SEM v Ljubljani, fasc. 1948, dop. št. 296/48.

<sup>42</sup> A. Baš, Pripombe k načrtu dela SEM v letih 1946-1970, str.7.

Štev. 472/47

Ljubljana dne 30. decembra 1947.

Tovariš

inž. V. J e r š e k ,  
tehnični vodja Glavne direkcije  
grafične industrije IRS,

L j u b l j a n a .

22

S sledečim Vam vljudno sporočam, da sem danes v Vaši odsotnosti izročil tov. Ovseniku mapo z rokopisi in ilustracijami za Etnolog, znanstveno glasilo našega muzeja. Tov. Ovseniku sem že pred nekaj tedni tudi izročil dopis, s katerim Ministrstvo za prosveto izraža potrebo, da se tiska Etnolog. Ta teden je Ministrstvo za prosveto, oddelek za kulturo, podrobno pregledalo vse rokopise ter njih tisk odobrilo. O tem je bil obveščen tudi tov. Bogdan Osolnik, pomočnik ministra, ki je kot član AGITPROPA, rokopise odobril. O tem se lahko pri imenovanem tov. Osolniku informirate, hkrati pa še pri tov. Janezu Logarju, pomočniku ministra za prosveto.

Tiskarna Ljudske Pravice nam je že napravila proračun, na podlagi katerega smo že položili akontacijo v znesku Dán 35.000.-. Prosim Vas, prav lepo, da bi bili tako ljubeznivi ter čim prej poslali tiskarni Ljudske Pravice rokopise z Vašim spremnim listom. V Vašo informacijo pripominjamo, da se zadeva z Etnologom in njegovim tiskom vleče že približno eno leto in pol. Najprej so se rokopisi na Agitpropu izgubili, nakar smo jih našli po dolgem iskanju šele letos spomladi. Dne 21. marca t.l. smo se obrnili na Vas, da bi nam dodelili tiskarno in šele decembra letošnjega leta ste nam po Vaši uvidevnosti končno dodelili tiskarno. Ker je Etnolog letno periodično glasilo, je skrajni čas, da se ta pripravljene letnik čim prej nastane, zakaj v nasprotnem primeru, bo postal zastarel in treba bo misliti na njegovo novo ureditev.

V nadi, da bomo našli v Vas polno razumevanje za naše stiske in težave glede Etnologa ter da boste naši prošnji glede tiska ustregli, se Vam že naprej zahvaljujem za Vašo naklonjenost ter Vas tovariško pozdravljam.

Vse za petletko!

*I. Smerdel*

Štev. 118/48

Ljubljana, dne 16. marca 1948.

Tovariš

Tatomir V u k a n o v i ć,  
univ. prof.,B e o g r a d

Sporočamo vam veselo vest, da je ETNOGRAF, kakor se bo od zdaj naprej imenoval naš časopis za slov. etnografijo in folkloro, ta teden šel na posled v tisk. Vašo razpravo bomo v celoti objavili, pa vas zato prosimo, da nam takoj pošljete resume razprave v ruskem jeziku, ki naj obsega največ eno četrtinko pole. Ali ne bi bilo morda umestno spremeniti naslov vaše razprave: Problemi i zadaci etnografije (ne etnologije) južnih Slovena. Če pa je vaše mnenje, da naj ostane stari naziv, potem tudi prav. Snj vam je znano, da v sovjetskem znanstvenem svetu tega termina že od l. 1929 nič ne uporabljajo.

V pričakovanju vašega resumeja vas tovariško pozdravljamo

Sart fašizmu - svobodo narodu!

Za Etnografski muzej:

  
ravnatelj

7.

Žalostno je, da so morali o tem "našem edinem strokovnem glasilu" dobri dve desetletji po "začetku" njegovega izhajanja pisati, da "Slovenski etnograf" že nekaj časa sem pride, kadar pride<sup>43</sup> in pet let kasneje, da je glasilo, "ki je pričelo vse bolj neredno, z zamudo izhajati, se vse bolj krčilo, da o nižanju vsebinske ravni niti ne govorimo."<sup>44</sup> To je bil tehten opomin, a Etnografa ni predramil iz letargije. Še naprej je prihajal, kadar je pač prišel in kakršen je že bil, do svoje štiriintridesete, nenavadno praznične številke.

Ker smo se tega, 1991. leta odločili, da naš stari glasnik muzeja in stroke prebudimo iz mrtvila in ker mu vračamo izvorno ime Etnolog, mislim, da nam opravljeno soočenje s preteklostjo daje vsem skupaj trdnejšo osnovo za naprej.

Dediči vsega, kar je bilo, se namreč bližamo letu 2000, za katero je Milko Matičetov v skeču, napisanem konec leta 1946 (ali na začetku leta 1947) za muzejski stenčas, tedaj satirično in skoraj preroško napovedal odkritje "izgubljenega" Etnologa XVIII.

Ko ga spet imamo, prvega nove vrste in dvainpetdesetega, če štejemo vse številke starega Etnologa in Slovenskega etnografa, vas vabimo k pisanju. Vabimo etnologe, folkloriste, antropologe, zgodovinarje, arheologe in druge, raziskovalce s polno različnih spoznanj in pogledov. Človek, skupine ljudi, narodi, ljudstva in kulturne sestavine, ki pričajo o njihovem življenju in mišljenju, o marsičem je treba še veliko napisati.

<sup>43</sup> M. Matičetov, Uvodna beseda v Traditiones I, Ljubljana 1972, str. 6.

<sup>44</sup> V. Novak, Etnologija v Časopisu za zgodovino in narodopisje, Glazerjev zbornik, ČZN 13 (XLVIII), Maribor 1977, str. 272.

KNJIGO-BAKRO-TISK  
TISKARNA  
LUDSKA  
BOTANIČNA  
PRAVICE  
KNJIGOVIZNICA

LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA 8  
TEKOČI RAČUN: NARODNA BANKA FLJ; CENTRALA ZA  
LE SLOVENIJO, ŠT. 40-3130-03 • TELEFON ŠT. 53-41 DO 53-43

Ljubljana, dne 22. decembra 1947.

B

P.m.

Etnozografski muzej,  
Ljubljana.

Sporočimo vam cene za tisk

500 izvodov "Etnolog"

1 pols .....	Din 2.350.-
8 strani priloge .....	" 1.520.-
ovitek .....	" 675.-
broširanje 14 pol .....	" 1.560.-

Po gornji kalkulaciji bi stalo 500 izvodov v obsegu 14 pol,  
8 strani priloge in ovitek, broširano  
Din 37.775.-

8 strani klišejev pa bi stalo oes. Din 3.505.-

Prilominjamo, da so gornje cene le približne, dane v infor-  
macijske svrhe in so nos neobvezne.  
Pozivamo vas, da položite primerno skontacijo.

Vse sile so petletni plan!

Ravnatelj etnozografskega muzeja  
LJUBLJANA

Št. 475/47  
Dne 31. 12. 1947.

Knjižnica  
/Igor Viktor/  
Tiska  
Ljubljana



*Igor Viktor*

15/III. Vprašanje zapuščine  
Vesek

Veliko je vprašanj etnografskih  
gradivov.

Kdaj se pri raziskovanju  
izgubijo vsa etnografska  
izveta, predvsem tista pod  
Federalno etnografsko komisijo  
1941/42.

1941 (okrog) Vprašanje

16/III. Etnolog je tiskovnik

16/III. Ustno predanje  
1941/42.





Štev. 308/48

Ljubljana dne 17. julija 1948.

Uredništvo

" V E S T N I K A "  
Ministrstva za prosveto LRS

Ljubljana.

Prav lepo Vas prosimo, da bi bili tako ljubeznivi ter v prihodnji številki Vestnika objavili sledečo notico:

Izšel je  
SLOVENSKI ETNOGRAF, časopis za  
etnografijo in folkloro,  
I letnik, 1948.

s sledečo vsebino :

- Boris Orel: V novo razdobje.  
Milko Matičetov: O etnografiji in folklori zapadnih Slovencev.  
Gaetano Perusini: Rrezijanski izseljenci v XVI. stoletju.  
Franco Bezljaj: Ljudski pevec iz Tera.  
Svetoslar Ilešič: Oblike zemljiške razdelitve na Koroškem.  
Josip Šašel: Pravne starožitnosti iz Roža na Koroškem.  
Vilko Novak: Etnografski značaj Slovenskega Porabja.  
Boris Orel: Etnografski muzej v Ljubljani, njega delo, problemi in naloge.  
Milko Matičetov: "Sovjetska etnografija" 1947.  
Niko Županič: Spominu Ivana Šašlja.  
Valter Bohinec: Jože Rus.  
Vilko Novak: Avgust Pavel.

Slovenski etnograf se naroča pri Etnografskem muzeju v Ljubljani, Bleiweisova cesta 24. Cena Din 100.-

Priporočamo, da ga naroče vse strokovne knjižnice.

Prilagamo 1 izvod Slovenskega etnografa ter se vam za Vašo objavo še naprej prav lepo zahvaljujemo.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Priloga: Slovenski etnograf.

Ravnatelj  
/Boris Orel/  
*B. Orel*

## UREDNIKA

Inja Smerdel, mag., etnologinja, kustosinja za ruralno gospodarstvo v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani (od leta 1980).

Pred to njeno zaposlitvijo jo je privlačilo proučevanje nekaterih sestavin množične kulture (stensko okrasje, godba na pihala), v zadnjem desetletju pa se posveča raziskovanju različnih gospodarsko kulturnih prvin (soseskine gospodarske samouprave, del ob spravilu žitnega pridelka, ovčarstva s selitveno pašo).

Med objavljenimi razpravami in članki, izmed katerih jih nekaj izpričuje tudi njen muzeološki interes, je pomembnejše delo *Ovčarstvo na Pivki, Transhumanca od srede 19. do srede 20. stoletja ali Trije "ovčarji"* (Koper 1989).

## THE EDITOR

Inja Smerdel, M.A., is an ethnologist by training and has been curator for rural economy at the Slovene Ethnographic Museum in Ljubljana since 1980.

Before taking her present job she was involved in the study of certain aspects of mass culture (wall decorations, amateur brass bands), while in the last decade her research has focused on various elements of economic culture (economic self-management of village communities, harvest-time, transhumant sheep-farming).

Outstanding among her published works and articles, several of which also reveal her museological interests, is her book *Sheep - farming in Pivka, Transumance from the Middle of 19th to the Middle of 20th Century or The Three "Sheepmasters"* (Koper, 1989).